

המועצה הדתית

רבנות העיר

מעלה אדומים

הלכות והליכות שביעית לצרכן מאת רבני העיר מעלה אדומים שליט"א.

א. על אילו גידולי קרקע הנאכלים חלה "קדושת שביעית", ומאימתי?

1. קדושת שביעית חלה על גידולי ארצנו מתוצרת יהודית, המיועדים לאכילת אדם או לאכילת בהמה. (על תוצרת נוכרים, או מאדמות שנמכרו לנוכרי כדת וכדין, ראה להלן).
2. אף על פי ששנת השמיטה - לגבי כל הפעולות האסורות באדמה - התחילה בראש השנה תשע"ה ותסתיים בראש השנה תשע"ו, קדושת שביעית חלה על גידולי הארץ כפי שיפורט להלן.
בירקות כל שנקטף בשביעית יש בו קדושת שביעית. לפיכך **כבר עכשיו, בראשית שנת תשע"ה** - ברוב המינים קיימת קדושת שביעית. (ראה לוח מצורף).
- בתבואה וקטניות**, (כגון חומס, שעועית ואפונה) השלב הקובע הוא שלישי גידולם (של הגרעינים). יצוין כי חלק גדול מהקטניות, הוא יבוא.
- בפירות האילן** - השלב הקובע הוא חנטה. (חנטה = שלב ראשוני בהתפתחות הפרי). רק בזיתים וענבים השלב הקובע הוא שלישי גידול הפירות, כבקטניות. נעזר בלוחות המצורפים.
- ביחס לפירות האילן - **פירות חורף תשע"ה - אין בהם קדושת שביעית** (פרט לאתרוג לדעות מסוימות), ואילו כל פירות הקיץ תשע"ה וכן פירות הדר של חורף תשע"ו - יש בהם קדושת שביעית.
3. **גידולי הארץ שגדלו בשדה נוכרי** - לדעת רבים אינם קדושים בקדושת שביעית. כך המנהג אצל אנשי ירושלים, ויש מחמירים שאף בהם יש לנהוג קדושת שביעית. (זו מחלוקת עתיקת יומין).
כן דינם של פירות שגדלו באדמה שנמכרה לגוי כדת וכדין.

ב. כיצד ננהג ב"פירות שביעית"?

1. נאמר בתורה - (ויקרא כה, ו) "והיתה שבת הארץ לכם לאכלה", כלומר, פירות שביעית (פרט לנאסרים בגזירת ספיחים, כדלקמן) **מותרים באכילה**. יש אומרים שלדעת הרמב"ן מקיימים באכילתם מצווה מן התורה.
2. "והיתה שבת הארץ לכם לאכלה", "לאכלה" ולא להפסד (פסחים נב.). לפיכך:
  - א. אסור לקלקל (= להפסיד) פירות וירקות של שביעית, ובכלל זה מאכלים או משקאות שקלטו טעם פירות שביעית, כגון מרק, בין כשהם ראויים למאכל אדם, ובין הראויים רק למאכל בעלי חיים.
  - ב. הראוי למאכל אדם - **אסור להאכילו לבעלי חיים**.
  - ג. מאכל אדם שנפסל, אולם **ראוי עדיין לבעלי חיים**, יש בו עדיין קדושת שביעית. לפיכך אפשר ליתנו לבעלי חיים, אולם **אסור לקלקלו**.
  - ד. **שאריות אוכל** הראויות למאכל אדם, שיש בהן קדושת שביעית, אסור להשליכן לאשפה.
- וכיצד יעשו? לפחות יקפידו לאסוף את השאריות לשקית נילון ולקשור אותה לפני הנחתה בפח האשפה. (אין לערבב בשקית אחת שאריות טריות עם שאריות שכבר החלו להתעפש, היות שעל ידי כך ממהר את קלקולם.) עדיף להשתמש בשתי שקיות זו בתוך זו.
- יש מדקדקים המשאירים שאריות (כל יום בשקית מיוחדת) בפח מיוחד עד שיתקלקלו, ואז יזרקו לאשפה. שאריות מרק וכדומה, אפשר להשליכן רק משהתחילו להחמיץ.
- שאריות מועטות** שדרך לשוטפן, אפשר לשוטפן כרגיל.
- קליפות תפוחים**, מלפפונים, מלון וכיוצא בהם, שיש בהם מבשר הפרי, דינם כשאריות אוכל.
- קליפות תפוזים** - היות שבדרך כלל אינן עומדות לאכילה, יש על מי לסמוך שלא לנהוג בהם דינים אלו ולזרוקם כרגיל.
3. "והיתה שבת הארץ לכם לאכלה". "לכם - לכל צרכיכם" (בבא קמא קב), מכאן שהותרו רק השימושים **הרגילים** ולא שימוש חריג, כדלהלן:

- א פירות וירקות שאין דרך לאכלם חיים אלא מבושלים, כגון: חבושים, קישואים וכדומה- אין לאכלם חיים. וכן להיפך, אם דרך לאכלם חיים ולא לבשלם, אין לבשלם, כגון: תפוזים. אולם אם בושלו מותרים. ב. מותר לכבוש רק מינים שזרעם בכבישה, וכן לעשות ריבות רק ממינים שזרעם בכך. ג. אין **לסחוט מיץ** מפירות וירקות שאין רגילים לסוחטם, כגון: תאנים, אגסים, בצל, מלפפונים וכדומה, אולם אם נסחטו המיץ מותר. ד. רק אלו שרגילים גם **לרסקם** - מותר לרסקם. ה. מותר להסיר חלקים מעופשים או מלוכלכים מפירות וירקות, וכן מותר לקלוף את אלו שנהגו לקלפם. בחלקים ובקליפות יש לנהוג כנ"ל. ו. אסור להשתמש בפירות שביעית לתכשירי רפואה, קוסמטיקה וניקוי. לסוך, כלומר למרוח את הגוף, מותר אך ורק בשמן. הערה כללית: בשמירת קדושת שביעית פרטים רבים נוספים. **על סחורה בפירות שביעית – ראה לקמן ד.**

ג. "גזירת ספיחים".

1. חכמים גזרו ואסרו להשתמש בכל **הירקות ופירות האדמה** (לא פירות האילן!) שגדלו בשדה יהודי בשביעית, היות והיו חשודים שזרעו בשביעית ואמרו שגידולים אלו צמחו מאליהם. בכלל זה אף הגדל מעצמו בשדה חקלאית, וקל וחומר ע"י פעולת אדם האסורה בשביעית. יצויין שזהו איסור גמור, ככל איסורי אכילה שמדברי חכמים.
2. **בגידולים משדה נוכרי - אין איסור ספיחין!** כן דינם של גידולי קרקע שגדלו באדמה שנמכרה לנכרי כדת וכדין, ולא נעשו בה מלאכות האסורות מדאורייתא ע"י יהודים.
3. **ירקות שהתחילו לצמוח בשישית** - להלכה אין בהם איסור ספיחים. בלוח נוכל לראות את התאריכים בהם מופיעים בשוק ירקות בחשש איסור ספיחין.
4. **קטניות** נאסרו משום ספיחים, רק אם הגיעו לשליש גידולו של הפרי בשביעית.
5. לא גזרו חכמים גזירת ספיחים על **פירות האילן**, אולם יש בהם קדושת שביעית.
6. **בבנות** אין איסור ספיחים, מאידך יש בהם קדושת שביעית. (ראה בלוח)
7. לא גזרו איסור ספיחין על ירק שגדל פרא באיזור שאינו מיועד לגידול.

ד. "אוצר הארץ".

ארגון "אוצר הארץ", הוקם במטרה לחיזוק הלכות שמיטה, וחיזוק החקלאים המעוניינים לשמור מה שיותר שמיטה כהלכתה.

על מה בנויה שיטת "אוצר הארץ"?

מזה שנים רבות משווקים פירות וכן יינות, בשיטה הבנויה על מקורות חז"ל, המכונה "אוצר בית דין". משמעותה בקיצור נמרץ, שהופכים את בעל השדה לשליח בית הדין, המפקח ופועל מטעמם. בית הדין משלם את ההוצאות והטרחה, מחלק את התוצרת לעם בצורה מסודרת, וגובה כדין את הוצאותיו. בנושא פרטים רבים אך במה שנוגע לצרכן חשוב לציין, שבעיית איסור המסחר נפתרת, אולם קדושת הפירות בעינה עומדת.

[להבהרה. מקור איסור המסחר בגידולי קרקע הקדושים בקדושת שביעית הוא דרשת חז"ל "והיתה שבת הארץ לכם לאכלה", "**לאכלה**" ולא **לסחורה**. האיסור כולל שקילה, וכן ישנה בעיה שבעת התשלום במזומנים - חלה על הכסף קדושת שביעית. כל זה אינו קיים בפירות של אוצר בית דין].

כבר הוזכר לעיל, שלהלכה, ירקות לסוגיהם שהתחילו לצמוח בשנה השישית, אין בהם גזירת ספיחים ומותרים באכילה, אבל כל הנקטף בשביעית יש בו קדושת שביעית. בחודשים הראשונים של השמיטה משווק "אוצר הארץ" ירקות אלו. כלומר, גידולי שישיית שנלקטו בשביעית, בשיטת "אוצר בית דין". לפיכך יש בהם, כאמור, קדושת שביעית.

בנוסף לכך משווקות-באוצר הארץ- ירקות שמקורן בחממות ובהם עציצים על גבי מצע מנותק. סומכים על הדעות שבגידולים אלו אין גזירת ספיחים ואף לא קדושת שביעית. וכן משווקת תוצרת יהודית הגדלה באיזורים בדרום הארץ, שאין בהם אסור ספיחים, לפי רבים מהפוסקים. [בסעיף זה, האחרון, אין תמימות דעים-בחלק מהפרטים.]

מעלה אדומים

לשאלת רבים שאינם רוצים להסתמך על "היתר המכירה".

למרות המלצת הרבנים לקנות מ"אוצר הארץ", כמפורט בסעיף ג', יש להבהיר פרטים אחדים:

א. יכולים לקנות פירות החורף הנוכחי תשע"ה, בכל רשתות המזון והחנויות כרגיל, היות וכאמור אין בהם איסור ספיחים כלל וקדושת שביעית אינה חלה אלא על פירות שחנטו (התחילו לגדול) בשביעית; וביחס לאיסור "נעבד" - אפשר לסמוך על המקילים.

ב. ירקות - כל עוד שאינם רשומים בלוח כאסורים באיסור ספיחים, לדוגמא: מלפפונים וקישואים עד ר"ח כסלו, פלפלים עד חנוכה, עגבניות עד ר"ח אדר, (על השאר עיין בלוח), אמנם יש בהם קדושת שביעית, היות ונקטפו בשמיטה, (וההלכה היא שאסורים במסחר), אבל הקונה לא נחשב כסוחר (כך הורה ה"נודע ביהודה"), ואף אינו מכשיל את המוכר באיסור סחורה, כי המוכר סומך על "היתר המכירה".

כדי שלא תחול קדושת שביעית על הכסף- ישלמו בכרטיס אשראי, בהמחאה (צ'ק) או בהקפה. ויחמירו בביתם כל הלכות קדושת שביעית.

הערה: בשבועות הקרובים, בכמה מיני ירקות הנמכרים בחנויות מאחסון, עדיין אין קדושת שביעית. לדוגמא: תפוחי אדמה, גזר, ובצל. (יש לעיין בלוח).

ג. רבני העיר ממליצים מאד לציבור הדתי לקנות משווק "אוצר הארץ", המחזק ידיהם של החקלאים היהודים שלא נזקקו ל"היתר המכירה", וסחורה זו מהודרת יותר. [בחנויות "אוצר הארץ" מסמנים את הירקות שיש בהם קדושת שביעית].

ד. מידע על החנויות בעירנו.

• גולן – סופר זול המעלה, בכיכר הקרן 10, בחנות זו נמכרים פירות וירקות רק של "אוצר הארץ".

• מכולת ה. מ. ראובני בשכונת מצפה נבו - אגף ירקות ופרות של "אוצר הארץ". לתשומת לב: באגף נוסף בחנות זו נמכרים גם ירקות ופירות מסוג אחר.

• בשכונת פרי מגדים (03) בחנות "מעין 2000", מראש חודש חשון, בע"ה, הפירות והירקות הטריים - בכשרות הרב יוסף אפרתי שליט"א, מיבול נוכרים בלבד. נא לודא תעודת כשרות במקום.

• שאר החנויות בעירנו מוכרות פירות וירקות על פי "היתר המכירה". מומלץ לקונה בחנויות אלו לשלם בכרטיס אשראי, בהמחאה (צ'ק) או בהקפה, וראוי להחמיר בקדושת שביעית.

• החנויות שבפיקוח כשרות רגילה של רבנות מעלה אדומים - ע"פ היתר המכירה.

• בחנויות שבכשרות מהדרין- הירקות מיבול נוכרים.

המועצה הדתית

רבנות העיר

מעלה אדומים

שם הירק	קדושת שביעית בתשע"ה החל מ:	איסור ספיחין (רוב בשוק) בתשע"ה מ:
אבטיח	ד' תשרי ⁽¹⁾	א' אדר
אגנס	ד' תשרי	אין איסור ⁽²⁾
אספרגוס	ד' תשרי	אין איסור ⁽³⁾
אפונה בתרמילים	ד' תשרי	י"א תשרי ⁽⁴⁾
ארטישוק	א' חשון	אין איסור ⁽³⁾
בטטה	ד' תשרי	א' תמוז
בננה	ה' תשרי ⁽²⁵⁾	אין איסור
במיה ⁽⁵⁾	ד' תשרי	אין איסור
בצל יבש ⁽⁶⁾	י"ח כסלו	י"ב שבט
בצל ראש ^{(6), (8)}	א' כסלו	ט"ו טבת
בצל ירוק	ד' תשרי	י' כסלו
ברוקולי	ד' תשרי	כ' טבת
גזר ⁽¹¹⁾	י"ב חשון	א' אדר
גמבה	ד' תשרי	ט"ו אדר ^{(12), (14)}
דלורית	(ד' תשרי) ⁽¹³⁾ ט"ו טבת	א' אדר
דלעת	(ד' תשרי) ⁽¹³⁾ ט"ו טבת	י' אדר
חזרת	ד' תשרי	א' חשון תשע"ו
חסה	ד' תשרי	ג' חשון
חציל ⁽¹⁴⁾	ד' תשרי	י' שבט
כוסבר	ד' תשרי	י' כסלו
כרוב אדום	ד' תשרי	כ' טבת
כרוב לבן	ד' תשרי	כ' כסלו
כרוב סיני	ד' תשרי	י' כסלו
כרובית	ד' תשרי	ד' טבת
כרפס עלים (סלרי עלים)	ד' תשרי	ט"ו טבת
כרפס שורש (סלרי שורש)	ד' תשרי	א' שבט ⁽¹⁷⁾
כרתי (לוף)	ד' תשרי	כ' שבט
לפת	ד' תשרי	כ"ה כסלו
מילון ⁽¹⁴⁾	ד' תשרי	י' כסלו
מלפפון	ד' תשרי	א' כסלו
סלק אדום	ד' תשרי	כ' כסלו
סלק עלים	ד' תשרי	א' כסלו
עגבניה ⁽¹⁴⁾	ד' תשרי	א' אדר
עירית	ד' תשרי	א' טבת
פטרזיליה עלים	ד' תשרי	כ"ד אדר
פטרזיליה שורש	ד' תשרי	א' שבט
פלפל ⁽¹⁴⁾	ד' תשרי	ט"ו אדר ^{(12), (14)}
פלפל ירוק חריף ⁽¹⁴⁾	ד' תשרי	א' טבת ⁽¹⁴⁾
פלפל אדום חריף ⁽¹⁸⁾	ד' תשרי	א' שבט ⁽¹⁴⁾
פפריקה טריה ⁽¹⁸⁾	ד' תשרי	א' תשרי תשע"ו
צנון	ד' תשרי	כ"ד כסלו
צנונית	ד' תשרי	ט"ו חשון
קולרבי	ד' תשרי	א' כסלו
קישוא	ד' תשרי	א' כסלו
שום ⁽¹⁹⁾	א' ניסן	ד' ניסן
שומר ושמיר	ד' תשרי	י"ד כסלו
שעועית תרמילים	ד' תשרי	א' כסלו
תירס - אשבולים ⁽²⁰⁾	ד' תשרי	י"א תשרי
תות שדה	ד' תשרי	א' טבת
תפוח אדמה ⁽²¹⁾	כ"ז חשון	ט"ו טבת
תרד	ד' תשרי	ט"ו כסלו

הרשימה בעריכת המכון לחקר החקלאות על פי התורה ובית מדרש גבוה להלכה בהתישבות החקלאית (כאן ללא הערות).